Suomen Akatemia

Dnro SA/2026/01294

11.5.2026

Sivistysvaliokunta
Eduskunta

Viite: Lausuntopyyntö 05.05.2026 VNS 3/2026

Suomen Akatemian lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Suomen Akatemia kiittää lausuntopyynnöstä. Akatemia tarkastelee suunnitelmaa tutkimusrahoittajan ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) rahoituksen näkökulmasta. Akatemia lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Akatemia pitää erittäin myönteisenä, että hallitus on sitoutunut nostamaan T&K-menot 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä, sillä monipuoliseen T&K-toimintaan panostaminen vahvistaa Suomen kilpailukykyä, osaamista ja kestävää kasvua. Tutkimus myös luo sivistystä, mikä puolestaan luo jatkuvuutta ja avaa vaihtoehtoisia tulevaisuuksia demokraattisen päätöksenteon pohjaksi.

Osana kevään 2026 lisäsäästöjä Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuden korotusta alennetaan 5 milj. euroa T&K-rahoituslakiin tehtävien päivitysten myötä. Akatemia korostaa, että leikkaus kohdistuu tutkimusrahoitukseen, jolla Akatemia tukee korkeatasoista ja monipuolista tutkimusta. Tällainen tutkimus tuottaa tietopohjan tulevaisuuden strategisten valintojen tekemiseen ja mahdollistaa tulevaisuuden radikaalit läpimurrot, joita on vielä vaikea ennakoida.

Akatemia pitää tärkeänä, että TKI-järjestelmän kehittämistä jatketaan T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman mukaisesti kokonaisvaltaisesti ja tasapainoisesti. TKI-politiikan ja -toiminnan strategiset valinnat antavat suuntaa TKI-toiminnan kehittämiselle ja toimeenpanolle. Akatemian rahoittamasta huippututkimuksesta nousevat vahvuusalat vastaavat erinomaisesti kansallisia strategisia valintoja. Erityisesti Akatemian rahoittamat lippulaivat, huippuyksiköt ja tutkimusinfrastruktuurit sekä strategisen tutkimuksen rahoitus osuvat valinta-alueille. Valintojen toimeenpanossa korostuu Akatemian ja Business Finlandin (BF) yhteinen suunnittelu ja syvenevä yhteistyö, jotta tutkimuksesta innovaatioihin ulottuva tukiketju on katkeamaton. Jo käynnissä olevia toimia ovat osaamiskeskittymien kuten lippulaivojen ja veturiyritysten tuominen yhteen, tutkimuksen hyödyntämisen rahoituksen suuntaaminen TKI-valinta-alueille sekä Akatemian ja BF:n rinnakkaiset energiaohjelmat.

Akatemia kohdentaa tutkimusrahoitusta tehokkaasti tukemalla 1) pitkäjänteisesti rohkeita tutkimusideoita, 2) tieteen kärkiä ja TKI-toimijoiden välistä yhteistyötä

vahvistavia tutkimusympäristöjä ja tutkimusinfrastruktuureja sekä 3) tutkimusta, jolla ratkaistaan yhteiskunnan haasteita. Akatemia toivoo, että tutkimuksen lisärahoitusta kohdistetaan pääasiassa laajempiin rahoituskokonaisuuksiin. Pienet ja sirpaleiset kohdennukset ovat riski rahoituksen vaikuttavuudelle ja kasvava haaste rahoituksen toimeenpanolle valtionhallinnon alenevan toimintamenomäärärahakehityksen vuoksi. Tutkimusrahoituksen toimeenpano laajojen rahoituskokonaisuuksien kautta on tehokkaampaa myös hakijaorganisaatioille.

Akatemia huomauttaa, että vaikka valtion T&K-rahoitus kasvaa merkittävästi, sen painopiste on vahvasti yrityslähtöisessä tutkimuksessa ja kehittämisessä. Taloustieteellisen tutkimuksen perusteella julkista T&K-rahoitusta on tärkeää suunnata vahvasti ja teknologia- ja toimialaneutraalisti uutta luovaan tieteelliseen tutkimukseen, mikä luo edellytyksiä radikaaleille innovaatioille, joissa Suomi voi toimia edelläkävijänä. Globaali kilpailukyky tulee vaatimaan yhä enemmän laaja-alaista ja monitieteistä osaamista, joka mahdollistaa myös yllättävien kehityskulkujen hyödyntämisen tutkimuspohjaisten innovaatioiden avulla. Menestykseen tarvitaan monien tieteen- ja teknologia-alojen osaamista ja yhteistyötä.

Vahvistuva korkein osaaminen ja tutkijoiden riittävä määrä on edellytys T&K-toiminnan aktiivisuuden ja kunnianhimon nostolle kansallisen TKI-politiikan tavoitteiden mukaisesti. Korkeakoulutukseen ja tutkimukseen panostaminen varmistaa sekä kriittisen massan korkeinta osaamista uusiin mahdollisuuksiin tarttumiseksi että kykymme hyödyntää Suomen ulkopuolella tuotettua uutta tietoa. Akatemia tukee osaamis- ja osaajahaasteeseen vastaamista suuntaamalla yhteensä 50 miljoonaa euroa vuosina 2026-2030 kansainvälisten osaajien rekrytointiin suomalaisyliopistoihin. Lisäksi Akatemia vahvistaa tutkijakoulutusta Akatemiahankerahoituksessa (43 milj. euroa vuonna 2026). Noin kolmannes Suomessa tehdyistä tohtorintutkinnoista liittyy Akatemian ja strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaan tutkimukseen.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät valtionhallinnon toimintamenomäärärahojen säästöt ja tuottavuusohjelma muodostavat vakavan riskin kansallisen TKI-politiikan tavoitteiden toteutumiselle Suomen Akatemiassa. Säästötoimet asettavat jo nyt Akatemian kyvyn hoitaa perustehtäviään koetukselle, ja vaikeuttavat investointeja tarpeellisiin kehitystoimiin. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että toimintaa on tehostettu ja priorisoitu merkittävästi muun muassa kehittämällä digitaalisia työvälineitä sekä rajaamalla kansainvälistä yhteistyötä vain merkittäviin strategisiin kumppanuuksiin. Virasto toimii selvästi pienemmillä voimavaroilla kuin vastaavat pohjoismaiset ja eurooppalaiset tutkimusrahoittajaorganisaatiot.

Samanaikaisesti strategisten valintojen toimeenpano ja toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen – kuten tutkimuksen turvallisuuden vahvistaminen, tieteen vapauden turvaaminen sekä tekoälyn vastuullisen käytön ja rahoituksen asiointijärjestelmän kehittäminen – lisäävät huomattavasti sekä resurssi- että osaamistarpeita. Tässä

Suomen Akatemia

tilanteessa on keskeistä turvata tutkimusrahoittajaorganisaatioiden toimintaedellytykset, jotta kansallisen TKI-politiikan tavoitteet voidaan uskottavasti saavuttaa.

Pääjohtaja Paula Eerola

Johtaja Floora Ruokonen